

ABĂRABA – DESCIFRAREA SENSURILOR OBSCURIZATE

– SPRE O HERMENEUTICĂ ETNOLOGICĂ –

Viorel BOLDUREANU

Măcar pentru că există prodigioase preocupări ce stau sub numirea de etnologia comunicării, credem că, privind din prezent înspre trecut, merită să presupunem oportunitatea unui interes pentru „locurile obscure”, către care să proiectăm o intenție deslușitoare, de factură hermeneutică. Cuvântul de început al titlului oferă ocazia unui astfel de demers, pe care îl întreprindem acum, doar la nivelul ipotezelor de lucru. Dar, mai întâi, să găsim un punct de sprijin. El poate să ne vină, de pildă, din *mistica medievalului Meister Eckhart*, mistică despre care Alain de Libera (1997, 132) spune că este ontologică și nu psihologică, adică, după același autor, „ea nu este la nici un nivel ancorată în vreo teorie despre «subiect»”. Cu alte cuvinte, există rostiri, există „discursuri” în care toate celelalte componente structurale, implicit funcțiile aferente, își estompează rosturile până într-atât, încât *dimensiunea ontologică* devine dominantă. Antropologii – ca și poeticienii – vor recunoaște desigur, aici, străvechea funcție *intemeietoare* a cuvântului „consistența ontică” a cuvântului avută în *magia arhaică*. Doar că în uzul magic arhaic rostul cuvântului nu era, ca mai târziu, *logosul ca imagine a ființei*, ci era esențiala, primordială, ireductibilă și irepetabilă *instituire a ființei înseși*. Cuvântul era *ontosul* însuși și nu instituirea (reflectarea) ontosului, adică „ontologia” – care, astfel, se învederează a fi un *ceva derivat*, secund. Primordial rămâne, precum ne încredințează tradiția dogmaticii creștine, doar Logosul divin, *Dumnezeu-Cuvânt*. iar în explicitarea lui Libera „imaginea lui Dumnezeu «însămânțată în firea noastră», așa încât cunoașterea sfârșește în non-cunoaștere, vederea însăși sfârșește în ființă”. Imaginea la care vederea astfel sfârșită ajunge este o teologie a „restaurării imaginii divine în sufler” (*Ibid.*).

Ajunse acolo, *vederea, imaginea și suflul* sunt sinonime și sinergice, adică, dacă nu „de-o ființă”, cel puțin înlăuntrul Ființei, care este *Străfundul* divin al ființei din om.

După aceste considerații, vom încerca să constituim – deocamdată schematic – etapele unui demers hermeneutic ocazionat de obscura vocabulă ABĂRABA.

a) Punctul de plecare a fost deja aproximat: *magia arhaică*.

b) Unul dintre argumente ar fi acela că, sub o altă formă, vocabula există încă în folclorul copiilor. Or, după cum ne încredințează Andrei Oișteanu (1989, possim), acest tip de „document folcloric” reprezintă prin excelență locul *eruperii spontane* a nucleelor, mitemelor, entităților reziduale ale tuturor orizonturilor mentale revoluate din filogenia omului ca ființă spirituală. Concret, ne referim la ceea ce copiii de vârste mici desemnează prin expresia, auzită de noi în repetate rânduri în timpuri și ocazii diferite, care sună astfel: „Hai să numărăm aborocul!”. Menționăm doar că, de aici, *aborocul* ar însemna „numărătoarea”. Așadar expresia ar fi „Hai să numărăm *număratul* sau

numărătoarea!". Vrem să spunem că, din punct de vedere epistemologic, expresia este izomorfă cu acelea ale chimiștilor moderni *kaliul sau potasiul* ori *cuprul sau arama* (doar că în limbajul modernului, savant și rațional, spre deosebire de copil termenul *necunoscut* (nou) — Kaliu, Cupru — apare pe primul loc, iar la copil termenul *esențial* apare pe *locul doi*, ca o instanță de ordin superior). Tot copiii spun că *aborocesc* (cu înțelesul clar de „a vrăji”, „a încuraja norocul”).

c) Vocabula are o „prezență sectorială” mai mult decât plauzibilă în perioada precreștină străbătând apoi perioada *romanizării creștine* și sălășluind, foarte probabil, în *străromână*. (În paranteză spunem că *Dicționarul* lui Massim și Laurian nu o consemnează nici măcar în *Glossarium*). Aici e locul să mărturisim cât se poate de limpede și de sincer nivelul ipotetic la care ne situăm: apreciem că vocabula — prin filieră slavă veche — a intrat în maghiară (precum, de pildă, *golomb*).

d) În sfârșit, vocabula *intră în istorie*: până la 1849 — an schismatic pentru relațiile de „provinciali imperiali” ai maghiarilor și românilor — înțelesul ei nu apare degradat, el fiind acela de a „corabora”, „a conlucra”. Abia după 1849 și mai ales după instaurarea dualismului austro-ungar (1867), cuvântul dobândește, păstrând până azi, un înțeles peiorativ, *bărăbăr* și *a bărăbări* înseamnă golan, om de nimic, respectiv cărdășie (prietenie la rele, coterie).

e) În loc de concluzie, notăm aici „etapa etnologică”, ori mai bine spus liantul antropologic care unește etapele anterior enunțate. În cercetările pe care le-am întreprins la Beregsău Mare (Boldureanu, 1996) am găsit jocul *BOROCUL*. Este un joc „fără lăutari” pe care tinerii necăsătoriți îl execută duminicile și în alte sărbători pe înserate (nu în vatra satului, ci pe la colțuri de uliță) și care, în posturile mari, îndeosebi în Postul Paștilor, *ține locul* jocului obișnuit. Or, dacă punem la socoteală că una dintre funcțiile jocului este cea *prenușțială*, rezultă, credem, cu claritate, că *Borocul* s-a fixat într-o fază de „păstrare” a obiceiului *prenușțial* (jocul) în ciuda *triumfului* creștinismului și, al doilea, funcția *propițatorie* (magică) *prenușțială* — componentă definitorie a dansului — este atât de persistentă, încât este păstrată prin artificii de recurgerii la un substitut arhaic.

Și acum, o ultimă parte a Concluziei. Cuvântul *ABĂRABA* a fost de-a dreptul o revelație:

Economistul Petru Muncian din Locve (Voivodina, Serbia), cunoscut în comunitatea românilor de acolo ca *Pera Șaraț din Simiai*, pus în anumite situații semnificative din punct de vedere psiholingvistic, ne-a mulțumit pentru urările noastre de felul: „Să-ți trăiască prunci”, „Să dea Dumnezeu belșug casei tale”, „Vă mulțumim pentru ospetie și generozitate” (unele au fost rostite de noi la telefon din Timișoara), la care el a răspuns constant și instinctiv astfel: *ABĂRABA!* Doar că nici Petru Muncian, economist cu studii superioare, nici consătenii lui nu știau ce înseamnă vorba asta, ci doar că ea întărește orice urare și... orice mulțumire!

Și astfel, credem, cu prisosință vocabula își relevă *tenacitatea* de factură magică. *ABĂRABA!*

NOTE

- Boldureanu, 1996 — Boldureanu, Ioan Viorel, *Beregsău Mare, monografie*, Timișoara, Ed. „Mirton”, 1996.
- Libera, 1997 — Libera, Alain de, *Mistica renană. De la Albert cel Mare la Meister Eckhart*, Timișoara, Ed. Amarcord, 1997.
- Oișteanu, 1989 — Oișteanu, Andrei, *Motive mito-folclorice în cultura românească*, București, Ed. Minerva, 1989 (1990).

ABĂRABA — DECIPHERING HIDDEN MEANINGS (towards an ethnological hermeneutics)

Resumé

In 1997 the author discovered the word ABĂRABA used by a member of the roumanian community of Locve (Voivodina, Serbia). He wrote a study in which he highlights, through an ethnological Hermeneutic method, the meanings of this now rather obscure word. The author foresees five stages in the development of the word ABĂRABA:

- a) the archaic magic;
- b) children's folklore;
- c) pre-Roman world and pre-Christianity;
- d) the degradation of the meaning under historical pressure during the last two centuries;
- e) the folk game called „BOROCUL”, the wish „ABĂRABA”, both still in use nowadays.

